

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ
ชุมชนคลองน้ำแก้ว
กรณีศึกษา สำนักงานเขตจตุจักร

จัดทำโดย นางสาวสิริธร บุญคงมา
ตำแหน่ง นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
สังกัด ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตจตุจักร

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับต้น รุ่นที่ ๓๓
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

แบบรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

๑. ชื่อเรื่อง โครงการ "การพัฒนาสภาพแวดล้อม ด้านกายภาพของชุมชนคลองน้ำแก้ว "

กรณีศึกษา สำนักงานเขตจตุจักร

๒. หลักการและเหตุผล

สภาพทั่วไป คลองบางซื่อเดิมเป็นคลองธรรมชาติ ประชาชนใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค พื้นที่ริมคลองทำนาข้าว ระยะทางประมาณ ๕ กิโลเมตร เนื้อที่ประมาณ ๓๐ ไร่ คลองบางซื่อที่เชื่อมต่อกับคลองลาดพร้าว ที่ปากคลองอยู่ที่แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านสามเสนใน เกียกกาย บางซื่อ เข้ามาในเขตห้วยขวาง และเขต จตุจักร เชื่อมต่อกับคลองลาดพร้าว บริเวณใกล้วัดลาดพร้าว ต่อมากรมธนารักษ์ได้กั้นพื้นที่เป็นของกรมธนารักษ์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการขุดลอกคลอง น้ำในคลองเริ่มเน่าเสีย ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ - ๒๕๒๙ เพราะเมืองเริ่มขยายตัว มีตึกแถว ร้านค้า ฯลฯ รวมทั้งท่อระบายน้ำทิ้ง โดยไม่มีการบำบัด นานวันเข้าน้ำในคลอง ก็เริ่มเน่าเหม็นเป็นสีดำ กุ้ง ปลา จึงหายไป

ด้านกายภาพของชุมชน ประชาชนสร้างบ้านพักอาศัยเป็นแนวยาว ตลอดคลอง มีทางเดินเท้า ค.ส.ล.ขนาด ๑.๕ เมตร ระหว่างชุมชนมีประชาชนใช้เป็นเส้นทางสัญจรในชุมชน มีน้ำประปา และไฟฟ้าใช้ ทุกหลังคาเรือน (สำหรับผู้ที่อยู่อาศัยก่อนวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙) จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในชุมชน โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘ พบว่าชุมชนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ดั้งเดิม และส่วนหนึ่งเป็นผู้อพยพมาจากต่างจังหวัด มีบ้านพักอาศัยจำนวนมาก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ประมาณร้อยละ ๒๐ อีกร้อยละ ๘๐ มีอาชีพค้าขายประเภทอาหาร และเครื่องดื่ม ให้กับพนักงานบริษัท และประชาชนใกล้เคียง ช่วงเช้า และช่วงกลางวัน จะมีคนรับประทานเป็นจำนวนมากและราคาไม่สูง อาหารอร่อย เป็นที่ถูกใจพนักงานบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนคลองน้ำแก้ว

ข้อมูลด้านการศึกษา จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๐ จบการศึกษามัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๑๐ และไม่รู้หนังสือร้อยละ ๑๐ จากสภาพพื้นฐานการศึกษาของชุมชน มีผลต่อรายได้ ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน การศึกษาทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

ด้านสิ่งแวดล้อม มีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เช่น ขยะ น้ำเสีย ยุ้ง เป็นต้น เนื่องจากประชาชนปลูกบ้านริมคลอง ทำให้ทิ้งขยะ เศษอาหารลงคลอง เป็นการสร้างสุขนิสัยที่ไม่ถูกต้อง เมื่อลูกหลานเห็นพฤติกรรมก็จะชินกับพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย ส่งผลเสียต่อสุขภาพของคน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเอง เช่น ระบบทางเดินอาหาร และระบบหายใจ ภูมิแพ้ เป็นต้น

ด้านเศรษฐกิจครัวเรือน และการมีส่วนร่วมของกิจกรรมในชุมชน จากข้อมูลด้านกายภาพจะพบว่าประชาชนในชุมชน ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ทำให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ ส่งผลต่อรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ไม่มีเงินเก็บเพื่อการลงทุน

ไม่มีเงินออม ที่จะนำไปซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จึงมีปัญหาทางด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ

ด้านสังคม ประชาชนขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน ขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องหลักวิชาการ และขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เนื่องจากให้ความสำคัญกับเวลาในการประกอบอาชีพมากกว่าที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ยกเว้นวันหยุดงาน

ประชาชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ ไม่มีสัญญาเช่า ไม่สามารถพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืน เช่น การถมที่บริเวณที่จะสร้างบ้านไม่สามารถกระทำได้ ทำให้บริเวณใต้ถุนมีน้ำท่วมขัง เป็นที่อยู่อาศัยของแมลง ทำให้เป็นแหล่งรวมเชื้อโรคต่างๆ เช่น ที่วางไข่ของยุงลาย นำมาซึ่งปัญหาไข้เลือดออก เป็นปัญหาลำดับต้นๆ ของสำนักงานเขตจตุจักร และปัญหาขยะตกค้าง จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ในชุมชนคลองน้ำแก้วมายาวนาน

ชุมชนคลองน้ำแก้ว เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมคลองบางซื่อ บริเวณซอยลาดพร้าว ๒๘ แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีจำนวนบ้าน ๔๐ หลัง จำนวนประชากร ๑๖๕ คน ได้กำหนดเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๓๔ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ประเภทชุมชน แออัดริมคลอง กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของกรมธนารักษ์ มีพื้นที่ประมาณที่ ๒ ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายในชุมชน เช่น อาหารตามสั่ง ข้าวเหนียวหมูทอด และเครื่องดื่มประเภทชาเย็น กาแฟเย็น ซึ่งเป็นสินค้าที่คนนิยมมาก

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนคลองน้ำแก้ว คือ ปัญหาสภาพแวดล้อมชุมชนเสื่อมโทรมจากการกระทำของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลองโดยตรง ที่ทำให้สภาพแวดล้อมเสียหาย จนเกิดเป็นมลพิษขึ้น คือ การทิ้งของเสีย เช่น การปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือน จากโรงงานลงลำคลอง การทิ้งสิ่งปฏิกูล ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ เช่น อาหาร น้ำที่ดื่มกิน ไม่สะอาด เพียงพอกก็เกิด อุจจาระร่วง โรคไทฟอยด์ หรือโรคที่เป็นพิษทางสารเคมี อากาศรอบๆ ตัว ถ้าเป็นพิษ หายใจเข้าไปทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ การถ่ายทิ้งของเสียถ้าไม่มีระบบการจัดการที่ถูกต้อง ก็ จะส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ซึ่งเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ และเกิดการเจ็บป่วยไข้ตามมาในภายหลัง

ดังนั้นจึงเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คนในชุมชนจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความเข้มแข็ง จึงจะเป็นการพัฒนาที่ชุมชนคลองน้ำแก้วปรารถนา ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการให้บริการขั้นพื้นฐาน แก่ประชาชน มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น มีเป้าหมายในการพัฒนา และส่งเสริมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) ด้านที่ ๑ มหานครปลอดภัย มิติที่ ๑.๖ ปลอดภัยคนเมือง อาหารปลอดภัย เป้าหมายที่ ๑.๖.๑ คนกรุงเทพฯ มีสุขภาพทางกายและจิต มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ไม่มีภาวะเจ็บป่วยจากโรคไม่ติดต่อ และในการประกอบอาชีพ เป้าประสงค์ที่ ๑.๖.๑.๙ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว และ

ชุมชนสภาพปัจจุบัน ประเภทที่ ๔ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พล.ต.อ. อัศวิน ขวัญเมือง) นโยบายที่ ๔ คุณภาพชีวิต (CARE) และคุณภาพชีวิตประชาชน สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อให้สุขภาพของคนในชุมชนคลองน้ำแก้วดีขึ้น ภายใน ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒
- ๓.๒ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะน้ำเสียในชุมชนคลองน้ำแก้ว ภายใน ๔ เดือน
- ๓.๓ เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน ภายใน ๖ เดือน

๔. เป้าหมาย

- ๔.๑ ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองน้ำแก้ว
- ๔.๒ ขยะมูลฝอยลดลง จากร้อยละ ๗๕ เหลือ ร้อยละ ๗๐ จากการใช้หลัก ๓ R
- ๔.๓ ประชาชนมีความตระหนัก สำนึกรักษ์ชุมชน รักสิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

SWOT Analysis เป็นวิธีการวิเคราะห์จุดอ่อน ขององค์กร เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการระบุปัญหาที่ควรแก้ไขหรือปรับปรุง ในส่วนของชุมชนคลองน้ำแก้ว มีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยภายใน Strength (จุดแข็ง)

๑. ชุมชนสามารถประกอบอาชีพใกล้บ้าน
๒. ชุมชนประหยัดค่าเวลาในการเดินทาง
๓. ชุมชนไม่ต้องจ่ายค่าเช่าร้านจำหน่ายสินค้า
๔. ชุมชนได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานเขตเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท

ปัจจัยภายใน Weakness (จุดอ่อน)

๑. อาหารไม่ถูกหลักอนามัย (ความสะอาด)
๒. สภาพแวดล้อมที่ไม่ดึงดูดลูกค้า
๓. มีสัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรค

ปัจจัยภายนอก Opportunity (โอกาส)

๑. ชุมชนมีต้นทุนการผลิตต่ำ
๒. ชุมชนมีทำเลทองในชุมชน
๓. ชุมชนสามารถขายสินค้าในราคาถูก

ปัจจัยภายนอก Threat (ภัยคุกคาม)

๑. ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน/ไม่มีสัญญาเช่ากับกรมธนารักษ์
๒. ไม่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ (ต้องคืนพื้นที่เมื่อกรมธนารักษ์ต้องใช้ประโยชน์)
๓. คุณภาพชีวิตไม่ดี เจ็บป่วยง่าย
๔. ชุมชนต้องส่งคืนพื้นที่เมื่อกรมธนารักษ์ต้องการใช้ประโยชน์

การพัฒนาสภาพแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้เพราะเป็นแนวทางที่ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ใช้เงินมากๆ หรือไอซ์ของที่ไม่มีในท้องถิ่นตรงกันข้าม ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพทางธรรมชาติ ของท้องถิ่น และประหยัด คุ่มค่า บนหลักการของธรรมชาติ ดังนั้น สิ่งสำคัญของการพัฒนาสภาพแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ คือ ลงมือปฏิบัติเราไม่เพียงเข้าถึงความรู้ แต่ยังเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าปัญญา อันเป็นความรู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรม

หลักการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงในส่วนประกอบของชุมชน จากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นการจูงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ ส่วนประกอบต่าง ๆ จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา

ทฤษฎีภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการเผชิญหน้ากับภาวะการเปลี่ยนแปลง ได้โดยมีผู้นำเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นตัวกำหนดทิศทางขององค์การในอนาคต จากนั้นจึงจัดวางคนพร้อมทั้งสื่อ ความหมายให้เข้าใจวิสัยทัศน์ และสร้างแรงจูงใจแก่คนเหล่านั้น ให้สามารถเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าว

คอตเตอร์ (Kotter , ๑๙๙๙) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด กล่าวว่า

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ที่สลับซับซ้อนได้ การบริหารจัดการที่ดีทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในแง่ มีแผนงานที่เป็นทางการมีโครงสร้างขององค์การที่แน่นอนชัดเจน และมีการกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน

กระบวนการบริหาร ตามหลัก POSDCORB ของลูเธอร์ กูลิค (Luther Gulick) และลินเดลเออร์วิก (Lydall Urwick) ซึ่งประกอบด้วยหลัก ๗ ประการ ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการแรกที่ต้องคำนึงถึง เป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ โดยต้องกำหนด เป้าหมาย ขอบเขต วัตถุประสงค์ ระยะเวลา สถานที่ วิธีการปฏิบัติงานให้ชัดเจน

๒. การจัดองค์การ (Organizing) การจัดโครงการสร้างอำนาจอย่างเป็นทางการภายในองค์การ เพื่อประสานงานหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing) การดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ไม่สามารถทำงานเพียงลำพังได้ ต้องมอบหมายงานให้ผู้อื่นร่วมปฏิบัติงานด้วย ถึงต้องแสวงหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัด ประสบการณ์เหมาะสมกับงานในหน้าที่มากที่สุด

๔. การอำนวยการ (Directing) เป็นการสั่งการชี้แจงแนวทาง ให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ให้เป็นแนวทางเดียวกัน สื่อสารให้ชัดเจนถูกต้องและเข้าใจตรงกัน

๕. การประสานงาน (Co - Ordinating) การจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวไม่ทำงานซ้อนกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน เพื่อกำหนดงานเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

๖. การรายงานผล (Reporting) เป็นการสรุปการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของการทำโครงการ เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ต่อผู้บังคับบัญชาและประเมินผลโครงการ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค และความสำเร็จของการดำเนินโครงการต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำโครงการต่อไป

๗. งบประมาณ (Budget) เป็นการบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การจัดทำแผนปฏิบัติการ การควบคุมค่าใช้จ่ายงบประมาณ ให้เป็นไปตามแผนงานของโครงการและการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามระเบียบที่หน่วยงานกำหนด และการจัดทำรายงานงบประมาณ

การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา รวมถึง ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ รวมถึงการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตาม ผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนและชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม โกวินท์ พวงงาม (๒๕๔๕, หน้า ๘) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนามี ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชุมชนยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชุมชนจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชุมชนรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชุมชนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถให้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชุมชนสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลงาน หากการติดตามงานและประเมินผลงาน ชาวชุมชนมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชุมชนย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่า งานที่ทำไปนั้น จะได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จยากลำบาก

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชนคลองน้ำแก้ว เป็นการปรับปรุงฟื้นฟู ความเป็นอยู่ ด้านกายภาพของชุมชน ได้นำหลักแนวคิดชุมชนน่าอยู่ ชุมชนยั่งยืน แนวคิดการปรับปรุงฟื้นฟูชุมชน ปรับพฤติกรรมคนในชุมชนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม เน้นทางเดินทางที่สะอาด โดยการปลูกต้นไม้ ในกระถาง เน้นพืชผักสวนครัว ประชาชนสามารถนำมาปรุงอาหารที่ปลอดภัย ซึ่งปลอดภัยต่อชีวิต และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน และมีการบริหารจัดการขยะ โดยนำหลัก ๓ R Reduce Reuse Recycle โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๖.๑ ขั้นตอนการดำเนินการ

๖.๑.๑ รวบรวมข้อมูล และประชาสัมพันธ์ และดำเนินการอบรมให้ความรู้ เพื่อให้ ประชาชนเห็นความสำคัญสุขภาพของคนในชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย จัดสถานที่ ทำป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชน มาร่วมประชุมให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการประชุม ในวันที่ ๑ ของเดือน รวม ๓ ครั้ง ระหว่างเดือน มกราคม - เดือนมีนาคม ๒๕๖๒ เพื่อแนะนำทำความเข้าใจ ความสำคัญ เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน แบบมีส่วนร่วม และลงพื้นที่ พบประชาชนตามครัวเรือน เข้าเยี่ยมบ้านการเดินทางเคาะประตูบ้าน เก็บข้อมูลจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และโรคมะเร็งในชุมชน ก่อนทำโครงการ เน้นการปรับพฤติกรรมคน ในชุมชนให้เห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ

๖.๑.๒ ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง การจัดการขยะในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำเน่าเสียในชุมชนโดยใช้หลัก ๓ R

Reduce ลดการใช้ ให้คิดก่อนใช้ ให้ใช้ตามความจำเป็น หลีกเลี่ยงการใช้ของ ฟุ่มเฟือย ทำให้ปริมาณมูลฝอยลดลง

Reuse การใช้ซ้ำ เป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยการนำสินค้าหรือ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานแล้ว กลับมาใช้ใหม่ให้คุ้มค่า เช่น การใช้กระดาษสองหน้า การประดิษฐ์สิ่งของจาก เศษวัสดุ

Recycle การแปรรูปใหม่ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้ว สามารถ รวบรวมขายให้ร้านรับซื้อของเก่า เพื่อนำไปให้โรงงานแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้ ทำให้ขยะใน ชุมชนลดลง

ฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ สำนักงานเขตจตุจักร ดำเนินการให้ชุมชนดำเนินการคัดแยกขยะ และนำรถรับซื้อของเก่าในชุมชนเดือนละ ๑ ครั้ง ในวันอาทิตย์แรกของเดือน เป็นการสร้างรายได้ให้ ชุมชนและเป็นการลดปริมาณขยะ ส่วนขยะที่เหลือทิ้งจะมีปริมาณลดลง และชุมชนจัดอาสาสมัครซัก ลากขยะในชุมชน ให้ซักลากขยะนำวางไว้ ณ บริเวณด้านหน้าชุมชน เพื่อให้ฝ่ายรักษาความสะอาด จัดเก็บ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

๖.๑.๓ ดำเนินการสร้างความตระหนัก สำนึกรักษ์ชุมชน รักสิ่งแวดล้อม

ฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ดำเนินการ จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนเดือนละ ๑ ครั้ง ณ ที่ทำการชุมชน รวม ๓ ครั้ง ตั้งแต่ มกราคม ๒๕๖๒ - มีนาคม ๒๕๖๒ ครั้งละ ๕๐ คน และมีการ หมุนเวียนกันเข้ารับการอบรมให้ทั่วถึง นำเข้าวาระการประชุมคณะกรรมการชุมชนประจำเดือน

ทุกเดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเป็นวิทยากรส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย เยาวชน ประชาชน วิทยากรและผู้สูงอายุในชุมชน ให้เข้าใจวิธีการ การพัฒนาสภาพแวดล้อม ในชุมชน ปฏิบัติงานให้คำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ในการอบรมทุกครั้งให้ร่วมเสนอความคิดเห็นว่าเขาอยากจะทำอะไรในชุมชนของตนเอง และนำมาปรับเป็นกิจกรรมในการประชุมครั้งต่อไป ให้ เขารู้สึกสนุกอยากเข้าร่วมกิจกรรม และนำความคิดเห็นมาออกแบบเป็นกิจกรรม โดยแบ่งเป็นกลุ่มให้รับผิดชอบดูแลด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นช่วงๆ ตลอดแนวชุมชน และมีการแข่งขัน มีการให้รางวัล ในการประชุม ยกย่อง ชมเชย กลุ่มที่ปฏิบัติได้จริง เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน รวมทั้งนำขบวนการปฏิบัติ เทคนิค การมาแลกเปลี่ยน โดยมุ่งเน้นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม สำเร็จ

พัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ดำเนินการร่วมกับชุมชน เตรียม กระจายต้นไม้ ดิน และพันธุ์ไม้ ปลูกตามแนวทางเดิน เท้า ค.ส.ล. ขนาด ๑.๕ ม. ตลอดแนว ให้ชุมชนแต่ละครัวเรือน รับผิดชอบดูแลบำรุงรักษาบริเวณท น้บ้านตนเอง และชุมชน สามารถนำไปปรุงอาหาร ประหยัด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และเพิ่มพื้นที่สีเขียว เพิ่มความเป็น ระเบียบเรียบร้อย เพิ่มอากาศที่บริสุทธิ์ ในชุมชน โดยมอบหมายให้คณะกรรมการชุมชนกำกับดูแล โดยใช้เงินสนับสนุนคณะกรรมการชุมชน

๖.๒ วิธีดำเนินการ ประกวดอาหารอร่อยและปลอดภัย

ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คณะกรรมการชุมชนให้ความสำคัญกับสุขภาพของ คนในชุมชน เพื่อลดอาการเจ็บป่วย จึงมีการ แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อให้มีการ ประกวด เรื่องความ อร่อยความสะอาด ช่วงเดือน กรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๖๒ เป็นการสร้างชื่อเสียง สร้างมูลค่าเพิ่มใน ตัวสินค้า และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ที่ จำหน่ายอาหารในชุมชน จึงดำเนินการ แต่งตั้ง คณะกรรมการ จำนวน ๑ ชุด จำนวน ๓ คน โดยคัดสรรมาจากคณะกรรมการชุมชน เพื่อตรวจคุณภาพ อาหารและความสะอาด กรณีร้านที่ผ่านการพิจารณาจะมีการมอบเครื่องหมายให้ติดหน้าร้าน เพื่อเป็น หลักประกันคุณภาพอาหาร มีความปลอดภัย ในชุมชน ซึ่งจะมีผลต่อจิตใจของผู้บริโภค ส่งผลให้เกิด การแข่งขันเรื่องความสะอาด คนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงจะบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

๖.๓ ดำเนินการประมาณผลในเดือนกันยายน ๒๕๖๒

๖.๔ ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่เดือน ตุลาคม ๒๕๖๑ - กันยายน ๒๕๖๒

๖.๕ ผู้รับผิดชอบโครงการ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตจตุจักร จะดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชนโดยการให้ชุมชนปลูกต้นไม้ในกระถางบริเวณทางเดินเท้า เพื่อ เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน และปลูกต้นไม้ที่ประชาชนในชุมชนสามารถนำมาประกอบอาหาร ในชุมชนในชีวิตประจำวัน ตามแนวศาสตร์พระราชา

การแก้ไขปัญหาการจัดการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนคลองน้ำแก้วในพื้นที่ เขตจตุจักร นั้น สามารถใช้นโยบายต่างๆ ของภาครัฐ และแนวคิด ทฤษฎีมาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

ความหมายของการพัฒนาชุมชน (Community Development) ซึ่งเป็นคำที่ใช้และ เข้าใจกันระหว่างประเทศในความหมายเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเจริญของชุมชนที่ยังล้าหลัง ในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงความ เป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น หรือให้เจริญขึ้น

ทุกๆ ด้านนั่นเอง นั่นคือการพัฒนาคน กลุ่มคน สิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือ สาธารณสมบัติ และพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้บังเกิดผลดีแก่ประเทศโดยรวม

ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ การมีบุคคลมาอยู่ร่วมกันในชุมชน ปัญหาย่อมจะเกิดขึ้นตามมาเสมอ ยิ่งชุมชนมีขนาดใหญ่ ปัญหาที่ยังจะมีมากและสลับซับซ้อนเป็นเงาตามตัว ปัญหาหนึ่งอาจจะกลายเป็นสาเหตุของอีกหลายปัญหาเกี่ยวโยงกันไปเป็นลูกโซ่ ถ้าปล่อยไว้ก็จะเพิ่มความรุนแรง สลับซับซ้อนและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ยากต่อการแก้ไข ความสงบสุขของประชาชนในชุมชนนั้นก็จะมี

๗. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒

๘. งบประมาณ ไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ ผลผลิต (OUTPUT)

- คนในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้น ร้อยละ ๑๐ (ผลการสำรวจร่วมกัน ๓ ฝ่าย)
(ฝ่ายพัฒนาชุมชน ฝ่ายสิ่งแวดล้อม และศูนย์บริการสาธารณสุข ๕๑วัดไผ่ตัน)
- ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ร้อยละ ๑๐
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนฯ เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๑๐

ผลลัพธ์ (OUTCOME)

- คนในชุมชนเกิดสำนึกรักษ์ชุมชน รักสิ่งแวดล้อมในชุมชน รู้สึกความเป็นเจ้าของพฤติกรรมที่ดูแลต้นไม้บริเวณหน้าบ้านตนเอง
- คนในชุมชนเกิดผู้นำรุ่นเยาวชนคนรุ่นใหม่
  - ชุมชนปริมาณขยะลดลงร้อยละ ๑๐ สำนักงานเขตจตุจักรดำเนินการเก็บขยะในชุมชน สัปดาห์ละ ๓ ครั้ง เหลือ ๒ ครั้ง

๙.๒. วิธีการ เครื่องมือในการติดตามและการประเมินผล (สำเร็จ)

ระยะเวลาดำเนินการ (ใส่ตาราง)

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ กรุงเทพมหานครควรมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน โดยสำนักงานเขตจตุจักรจะเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ พร้อมทั้งร่วมประชุม ร่วมดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และคอยประสานหน่วยงานภายนอก ให้เข้าร่วมโครงการ กรณีเกินความสามารถของสำนักงานเขตจตุจักร เช่น วิทยากร ให้ความรู้จากบริษัทฯ เอกชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

๑๐.๒ กรุงเทพมหานครควรกำหนดสูตรการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ในพฤติกรรมของมนุษย์ ตั้งแต่เด็ก โดยบรรจุในหลักสูตรระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๑๐.๓ กรุงเทพมหานคร ควรมีมาตรการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเคร่งครัด เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ หรือการออกกฎหมายที่บังคับใช้ในการดูแลรักษา สภาพแวดล้อม ควรปรับปรุงให้ทันสมัย รวมทั้ง มีการกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๑๐.๔ กรุงเทพมหานครควร กำหนดเป็นแผนงาน และกิจกรรม ด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อม ในวาระการประชุมทุกเดือน และให้จัดทำรายงาน ในแต่ละเดือน

๑๐.๗ ชุมชนควรมีกฎ ระเบียบ ที่ชัดเจน บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเปิดเผย ให้สมาชิกในชุมชนรับรู้ถือปฏิบัติ และเอกสารชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการขอจัดตั้งเป็นชุมชน ตามระเบียบว่าด้วยการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕